

POLITICAL SCIENCES

INDIA IN THE MODERN GEOPOLITICAL SETTING

ІНДІЯ В СУЧАСНОМУ ГЕОПОЛІТИЧНОМУ ПРОСТОРИ

Sergiy Frolov¹

DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-309-5-22>

Виходячи із сучасних тенденцій політико-економічного розвитку світу, можна чітко бачити процеси подальшого випереджального розвитку Китаю та Індії. Ці країни формують ядро нового світо-господарського устрою. У той же самий час наростає нестабільність серед країн капіталістичного ядра.

Стратегія Китаю полягає у забезпеченні економічної безпеки шляхом досягнення технологічного суверенітету, фінансово-економічної самодостатності, випереджального економічного розвитку та підвищення рівня життя населення. Реалізація проекту «Один пояс – один шлях». Ідея «поясу» пов'язана з прямим сухопутним коридором з Китаю, через Середню Азію, Туреччину та Іран на ринки Європейського Союзу – в обхід морського шляху, який контролюють США. У рамках зовнішньополітичної стратегії Китаю одним із ключових елементів є формування з Росії надійного та передбачуваного тилу. Це набуває актуальності у зв'язку з майбутнім протистоянням з можливою віссю з Японії, США, Австралії та Індії. Де Австралія – найслабшою ланкою, а Індія – найімовірніший і непримиренний супротивник. Китайсько-Індійський конфлікт – один із основних у глобальному протистоянні XXI ст.

Стратегію Індії можна охарактеризувати як вичікувальність. Так само як і Китай, Індія отримує чималу вигоду від протистояння Заходу та Росії. «Економіка Індії за останні десятиліття міцно інтегрувалась у глобальну економіку, що дало можливість РІ стати впливовим гравцем на світових ринках. Населення майже 1,4 млрд. осіб, географічне розташування, багаті природні ресурси, розвиток інституцій, володіння індійцями англійською мовою, їхня підприємливість, а також реалізація індійським урядом про активних заходів у сфері економіки – усе це чинники, що створюють передумови для динамічного розвитку та збереження найбільших темпів економічного зростання у світі» [1, с. 5].

¹ State Biotechnological University, Ukraine

Вимушений розворот Росії на Схід дозволяє Китаю та Індії багато в чому диктувати умови співпраці, нав'язуючи знижки на імпортовану з Росії сировину, і розширюючи поставки своєї продукції на ринки, що звільнилися після уходу західних компаній. Індія традиційно зосереджена на вирішенні внутрішніх проблем бідності та соціальної нерівності шляхом прискорення економічного розвитку на основі нового технологічного укладу. «За своїм економічним потенціалом Індія на глобальному рівні безумовно утримує одну з провідних позицій серед держав Індо – Тихоокеанського регіону (ІТР), а також і серед країн, що розвиваються. Найбільш імовірно, що впродовж наступних 10-15 років Індія буде серед трійки країн із найбільшим ВВП» [Там само].

У плані міжнародних відносин Індія намагається уникнути конфронтації з будь-ким. Індія стає центром тяжіння всіх конфліктуючих сторін, які прагнуть перетягти її на свій бік. Вихід Індії у світові лідери за темпами економічного зростання є об'єктивним відображенням цієї стратегії. Ще, наприкінці минулого століття стало очевидно, що США значною мірою відмовилися від своєї позиції по відношенню до Індії. Це продемонструвало появу на світовій сцені нової держави, з якою рахуються (яку поважають) і яка проводить незалежну зовнішню політику, підтримуючи багатополарний формат світоустрою. З чим пов'язують зміну курсу Вашингтона. По перше, Індія потрібна США як буфер проти Китаю, що набирає міць. Так, за оцінкою експертів Міжнародного валютного фонду, внесок КНР в зростання світової економіки в 2023 році збільшиться до 25 %. По друге, зближення Вашингтона і Делі – це спроба підірвати традиційну російсько-індійську дружбу. По третє, США потрібна регіональна підтримка в боротьбі проти ісламського фундаменталізму, транснаціонального тероризму. Отже вирисовується певна політична взаємодія Індії та США.

Треба визнати, що з кінця 1980 – початку 1990-х рр., Індія почала шукати шляхи покращення відносин з США. В Делі зрозуміли, що керівництво яке прийшло до влади в СРСР все більш дестабілізує обстановку в країні, розгортається в бік Заходу. Веде справу до руйнування геополітичного балансу у світі, а також і власної держави. Індія в той час була на підйомі, гостро відчувала потребу в сучасних технологіях та інвестиціях для швидко зростаючій економіки. «Глобальні зміни світового порядку, пов'язані з розпадом СРСР, побудова міжнародних відносин на новому рівні в пост біполярну епоху викликали позитивні зрушення в індійсько-американських відносинах. Поворотним у розвитку двосторонніх стосунків слід вважати 2000-й рік, коли відбувся успішний обмін офіційними візитами президента США У. Клінтона та індійського прем'єр-міністра А. Ваджпаї. Серед факторів, які сприяли

поліпшенню стосунків, насамперед – інтенсифікація економічних відносин» [2, с. 70]. Керівництво Індії зрозуміло, що країна більше не може розраховувати на допомогу Москви, окрім можливо, воєнно-технічної.

За Індію Захід буде боротися. Втягування Індії до коаліції з НАТО, за допомогою союзів з Австралією і Японією проти Китаю, вже стало основним вектором американської стратегії в цьому регіоні. Індійську громадську думку намагаються задобрити шляхом призначення прем'єр-міністром Британії етнічного індійця. Індії будуть надані будь-які преференції в торгівлі, інвестиціях, технологіях – лише б вона погодилась стати в кільватері американської геополітики. Перенесення центру англосаксонського миру в Делі – цілком імовірний сценарій, який дійсно може дати третє дихання американо – британській владно – фінансовій еліті. Для його реалізації заважає історична пам'ять народу Індії про багаторічну британську колонізацію.

Існує і інша точка зору на цю проблему. Говорячи про зв'язки між Великою Британією та Індією автори статті «Основні напрями відносин між Великобританією та Індією на сучасному етапі», пишуть: «Зв'язки між двома країнами мають унікальну специфіку, зумовлену багатьма факторами: спільною історією, міцними економічними зв'язками, наявністю великої індійської діаспори на території королівства (на початку ХХІ ст. індійська діаспора у Великобританії складала 1,5 % населення королівства – приблизно 1,3 млн. осіб), спільними позиціями з низки питань світової політики тощо» [3, с. 206]. Однак, викликає сумнів, що Делі погодиться на роль молодшого партнера, а на рівних англосакси домовлятися не вміють і поки не бажають.

Все більшого значення для Індії набуває Індійський океан. Морські кордони країни простягнулися майже на 6 тис. км. Морським шляхом іде основний потік енергоносіїв. Індокоеанський регіон, а це майже 2 млрд. чоловік, уявляє собою величезний потенційний ринок, джерело сировини та дешевої робочої сили. В кінці минулого століття Індія, ПАР і Австралія почали створювати Асоціацію регіонального співробітництва прибережних держав Індійського океану. Зараз до неї входять 23 держави членів та партнерів з діалогу – від Південної Африки на Заході до Австралії на Сході. Аналітики Інституту стратегічних досліджень при міністерстві оборони Індії вважають, що чисельність країн, які входять в Асоціацію, може зрости до 35, а враховуючи країни, залежні від океанських транспортних шляхів, до 52, включаючи колишні радянські республіки Середньої Азії.

Одне з найважливіших завдань, яке ставлять перед собою члени Асоціації – встановлення довіри між ними, обмін інформацією о військових

бюджетах, про переміщення воєнних кораблів, о майбутніх маневрах, проведення спільних вчень, підготовка воєнних кадрів тощо. Це об'єднання може стати одним із альтернативних полюсів впливу в світі.

Довгочасний інтерес Делі це укріплення стабільності і безпеки у всьому азіатському регіоні, врегулювання існуючих територіальних проблем політичним, а ні воєнним шляхом. Повага територіальної цілісності, невтручання в міжетнічні суперечки – запорука успішного розвитку усіх полі етнічних країн Південної Азії, центральноазіатських країн.

Список використаних джерел:

1. Республіка Індія: потуга що зростає. Перспектива розвитку українсько-індійських відносин : аналіт. доп. / О. Александров, Н. Гавриленко, А. Грищенко та ін. Київ : НІСД, 2022. 88 с.
2. Борділовська О. А. Індія в сучасному геополітичному балансі сил. *Міжнародні відносини*. 2006. № 33–34. С. 67–72.
3. Варенич М. І., Трофименко А. В. Основні напрями відносин між Великобританією та Індією на сучасному етапі. *Вісник Маріупольського державного університету. Серія : Історія, Політологія*. 2017. Вип. 20. С. 205–212.